

brokiga silkesdukar knutna om hufvudet, så att de bildade ett par stora hundöron fram i pannan. Näst i Cadiz har jag ej sett en så allmän fägring som här. Men hvilken skilnad i typ från andalusiskans regelbundna oval med glödande svarta ögon och dessa små runda ansigten med skälmska bruna ögon!

Jag reste samma afton vidare och kom dagen derpå kl. 3 eft. m. till Bordeaux, efter att ha passerat *les landes* (mindre fula än man tror), och stannade i Bordeaux till följande afton, då jag tog *la malle-poste* till Poitiers, och derifrån jernbana till Paris. Bordeaux är en vacker, stor och gammalfransk stad med byggnader mörka af ålder. Landet mellan Poitiers och Tours kallas *le Jardin de la France*. Det var nu en *Jardin d'hiver*; men jag kan föreställa mig, att det måtte vara mycket trefligt om sommaren. Alla åkerfält är öfversållade med kastanje- och andra fruktträd. — Och nu är jag i Paris igen, detta Babylon-Athen!

VII *).

Marseilles den 3 Sept. 1856.

Resa från Paris till Marseilles. — Öfversvämningarna. — Qvinnorna i Arles. — Inledning till söderns natur. — Hotel d'Orient. — La Reserve. — Marseilles förr och nu.

Så är jag då åter stadd på resa till Spanien! Detta Spanien, på hvilket man ofta är förargad under det man reser derstädes; men hvilket man dock lemnar med saknad, och till hvilket man återvänder med fröjd! Först dock några ord om Provence; Provence är i alla fall ej olämpligt såsom företal till den egentliga södern.

Vi lemnade Paris med ett snabbtåg till Lyon. Landet var ointressant till framåt Dijon, där man genomfar en bergstrakt, som med sina ljusgråa porösa klippor med skarp grönska i skrefvorna redan är en inledning till Medelhafskusten. Derifrån inkommer man i det ej så särdeles vackra, men desto rikare Burgund, där hvarje jernvägsstation hade något saftigt namn, såsom: *Nuits, Vougeot, Macon*, etc. etc. — »Detta är det rika Burgund, om hvilket alla konungar stridt. Dessa kullar är värda millioner», sade en Burgundare, som satt i samma vagn.

Från Lyon en vacker morgon på jernväg längs Rhônestranden. Föga spår syntes efter de stora, under sista vinterns lopp timade och så mycket omtalta öfversvämningarna. I ett civiliseradt land, liksom i en myrstack, försvinner snart hvarje spår af en yttre skada. — Emellan två jernvägståg besågs Arles. Dess bekanta klostergård är härlig. I parentes sagdt, lär den vara modellen till dekorationen i Robert le Diable i scenen med nunnorna. — Arles gamla Romerska Circus är väl bibehållen, dock ej så väl som den i Verona. En tjurfäktning skulle hållas nästa söndag i denna circus; dock ej med »toros de muerte» (efter ordena: »dödstjurar», den tekniska termen vid de spanska tjur-

*) Bref I från Förf:s andra resa till Spanien.

fäktningarna). Vid dessa fransyska tjurfäktningar har man lof endast att till den yttersta grad *reta* tjuren, ej att *döda* honom. Fransyska tjurar skulle dessutom ej kunna användas för en tjurfäktning på spanskt vis. I Spanien nyttjas nämligen vid tjurfäktningarna endast halvilda tjurar, uppfödda för det mesta på Andalusiens och Navarras öde berg, där de aldrig sett andra människor än en och annan lika halvild herde. Härigenom blir de visserligen ilsknare, men också enfaldigare. En tjur deremot, som vore van vid åsynen af människor, skulle ej låta narra sig att gång på gång springa och stöta i en röd kappa: han skulle gå rakt på *Espadan* sjelf, och tjurfäktningen skulle snart få en helt annan utgång än nu. — I Arles beundrades dessutom den vackra qvinnliga typen: ovala, långa, förnäma drag och hög, smärt växt. Egen denna företeelse, som uti Italien och Spanien så ofta förekommer, att i den ena staden eller byn herrskar en konstant skönhet, i synnerhet bland qvinnorna, och i en annan derbredvid en lika bestämd och allmän fulhet!

Jag fick nu under fortilandet tillfälle att för mina följeslagare, som för första gången besökte södern, presentera efter hvarandra: cypressen, fikonträdet, oliven, mandelträdet, aloen, cactus och oranger — alla hufvudtyperna i söderns alfabet! Efter genomfarandet af en ofantligt lång tunnel — porten till södra Frankrike — låg på en gång Medelhafvet mörkblått framför oss, och vår väg framilade genom ett nu helt och hållet sydländskt, dammigt, skenbart fattigt, men i verkligheten rikt land till Marseilles.

Vi bodde i Marseilles på Hôtel d'Orient. Detta hade en inre gård, omgifven af pelargångar. På dessa pelare hvilade en temligen bred terrass, till hvilken öfra våningen hade fönsterdörrar. Gården var planterad med akacier och tärpilar kring en springbrunn och gaf en liflig förkänsla af södern.

En annan, mindre angenäm påminnelse om södern var det myckna dammet, som knastrade under fötterna på tegelstensgolfvena och låg strödt på alla möbler. Man vet ej i nordén hvad damm vill säga, annat än från några svaga erfarenheter på någon landsväg. Må man tänka sig ett helt land, som dammar likt en landsväg, och man kan göra sig en föreställning om

trakten kring Marseilles, ja, om hela södra Provence, när det blåser *mistral*, såsom nordanvinden här kallas! — Dammet kommer då inifrån landet i molnskyar och uppfyller hela luften — äfven i städerna — tränger in genom hvarje springa och lägger sig gult och knastrande öfverallt. Likadant, i ännu högre grad, är förhållandet i Spanien, där sommarglöden ännu fullkomligare förbränner och pulveriserar fältenas och bergenas ytor öfverallt, där de ej vattnas med konst. — Trakten kring Marseilles är äfven derutinnan spansk, att redan här kan ej gräs, grönsaker och en del af fruktträdena växa utan att konstvattnas. Förr hade man derföre inga ängar kring Marseilles och följaktligen ingen annan mjölk än getmjölk; men numera förser en storartad vattenledning, som kostat 20 millioner, ej blott staden med rikligt vatten, utan äfven hela slätten kan få derifrån köpa sig vatten till fältenas behof. Vattnet leds från en flera lieues aflägsen ström i en bergstrakt. Genom sitt eget tryck stiger det upp på en höjdpunkt bakom staden, och där är anbragt en ofantlig behållare, i hvilken vattnet renas medelst silning genom lager af kol och sand, för att sålunda bli dugligt äfven till dricksvatten för staden.

I sällskap med vännen Fölsch *) åt vi en dag middag på *la Reserve*, ett hvad man i Stockholm skulle kalla: *utvärdshus*. På *la Reserve* äter man såsom läckerheter snäckor af alla slag samt en fiskrätt, lagad med olja på provençalskt vis och kallad *la Bouille à baisse* — båda delarne smakar visserligen rätt bra, likvist fordras att vara fördomsfri.

Mellan de äldre delarna af Marseilles och hafvet reser sig beskyddande ett berg. På spetsen af detsamma ligger det lilla fästet *Notre Dame de la Garde*. Vi vandrade en afton dit upp. Hela amfiteatern af berg kring Marseilles' kustslätt glödde som korall. I det ögonblick solen gick ned, började hundratals små kyrk- och klosterklockor i staden att ringa till aftonbön. — Marseilles är en stad af gamla anor; ty den blomstrade redan i det fordna Greklands tid. Marseilles är syster till Miletus,

---

*) Svensk vicekonsul. Tillbragte under bådas vår studietid flera år i förf:s föräldrars hus i Upsala.

Syracusa, Agrigentum och Sybaris. Det är en bland de få ännu öfverlevande af dessa rika dotterstäder, som Athens och Korinths handel utplanterade kring Medelhafvets kuster. Hvilken underlig känsla att se ned på den sedan årtusenden hvimlande staden, belyst af den nedgående solen. Mig tycktes som om de otaliga små klockorna ringde till själamessa efter hvar sin generation! — Marseilles är dock icke en solnedgångens stad — tvertom! Dess i alla tidevarf stora handel är på de sista årena stadd i ett ofantligt framåtgående. Den gamla hamnen, som är af naturen bildad genom en smal, långt inträngande vik, har redan länge varit otillräcklig. En stor vågbrytare har derföre blifvit utlagd i hafvet, parallelt med den delen af stadens strand, som vetter åt öppna hafvet, och bildar sålunda en ny ofantlig hamn, hvilken kallas *la Joliette*. Men dessutom är man nu sosselsatt med att bygga ännu en sådan hamn till utåt kusten; ty på långt när alla fartyg kan ändock för närvarande ej få utrymme i Marseilles' hamnar, utan en mängd måste ankra längre ut, borta vid Château d'If, i skydd af några små bergöar. Där låg nu flera hundrade fartyg, sade man mig. — Midt framför den nya hamnen reser sig stranden till ett brant berg. Detta tillhörde fordom staden, men inköptes för någon tid sedan af en bankir. Han delade derefter berget i tomter, stiftade ett bolag, som köpte dessa, och vann ett par millioner på affären. Nu låter man berget kasta sig i hafvet och bilda den tredje, under byggnad varande hamnen, och på den jemnade platsen skall sedermera växa upp en hel ny stadsdel. Sådana där lyckliga tärningskast i spekulationsväg hör man jemt och ständigt omtalas i Frankrike. Också drömmer ständigt alla fransmän om att så där i *hast* göra förmögenhet — och alla fransyskor med! De sednare, ehuru i sitt hjerta oftast lika hårda, som trots nånsin berget i Marseilles, befinns derföre också i allmänhet lika lätta att »demolir», om man blott har pengar. — Denna hetshunger efter pengar gör också att i Frankrike landbrukets, och i allmänhet landtbygdens, framsteg ingalunda motsvarar städernas. Till städerna önskar sig alla, till de stora börslotteriplatserna. — Vinningslystnaden är i allmänhet en nyttig sak och en af civilisationens kraftigaste häfstänger; men i Frankrike är den stegrad

till ett krampaktigt högtryck. Det är i min tanke någonting osundt i Frankrikes så väl moral som ekonomi, att icke nämna politik. Det enda, som icke är anfrätt, är det krigiska modet. Skall detta rädda Frankrike så länge, att ny helsea hinner uppkomma? — Äfven i det gamla Rom öfverlefde krigarmodet länge alla andra grundsatsers och egenskapers kallbrand.

VIII.

Barcelona den 10 Sept.

Landning i Barcelona. — Fonda de Oriente. — Katedralen. — Öfversigt från dess torn. — La Oracion. — Jernväg till Matar.ó — La Plaza de la Constitution och spansk intolerans hos gatpojkar.

Beskrifning af en tjurfäktning; Tjurfäktningsbanan. Skådespelets gång: mönstring af Cuadrillan (tjurfäktarsällskapet). Alguazilen begär af Alcalden nyckeln till tjurarnas rum. 1:sta tjuren, andalusiern Abaniquero, kommer in; 1:sta akten: Picadorernas, lansryttarnas, strid med tjuren; 2:dra akten: Los Banderilleros; 3:dje akten: la Espada och el Cachetero; final: de fallnas utsläpande. Ny tjur af navarresisk race genomgår samma grader. Fyra ytterligare följer. El Toro de grazia och hundarna.

Utflygt till Molins de Rey och promenad upp på Montjuich. — Catalanisk trädgårdsodling och arabiska brunnar. — Promenadplasterna i Barcelona: la muralla de mar och la Rambla. — Teatrarnas betydelse i södern.

Spanska militären. — Stående arméer. — Revolutionen i Barcelona i anledning af O'Donnells statskupp. — Hvarför jag så vidlyftigt skrifvit om Barcelona.

Den 5:te Sept. anlände vi till Barcelona efter en stormig 24 timmars öfverfart. Vid landstigningen uppstod ett förfärligt oväsen — för en nordbo en half revolution — till den grad slets man om oss och våra saker under de vildaste skrik och åtbörder; knifvar började t. o. m. skymta, och hvem vet, hur det slutats, om ej en *carabínero* med spändt gevär infunnit sig och ställt sig helt lugnt att åse saken. Folket fann då för godt att ändtligen tillåta oss att komma upp i en af de omnibusar, hvilkas besättning kämpade om oss. På en extraknagglig kaj bar det af till *la Aduana* (tullhuset), och derifrån till *Fonda de Oriente*. Detta hotel, utmärkt dåligt efter europeiskt begrepp, är ansedt som utmärkt godt i Spanien. — En liten beskrifning deraf samt på lefnadssättet derstädes torde derföre kanske ej vara ur vägen.

Fonda de Oriente är ett trevåningshus med fronten åt *la Rambla*, förnämsta gatan i staden. Bottenvåningen upptas af ett kafé, en ofantlig inkörspport och en rakstuga. — I parentes sagdt, blef man i denna sednare utmärkt väl rakad. Spanien är ej för-gäfvets Barberarens i Sevilla hemland. En spansk barberare rakar på ett alldeles egendomligt sätt. Han aftvättar först tvålen och upplyfter derefter med fingernypan skinnet på hakan och rakar blott en liten punkt i sender, jag skulle nästan vilja säga *rothugger* skägget, och detta utan att någonsin skäras. Efter en sådan rakning kommer skägget sig ej före på ett dygn åtminstone, och man är fullt presentabel ännu efter två dagar, äfven om man har stark skäggväxt. — Genom inkörspporten kommer man in på en fyrkantig gård med stall och uthus i fonden. På gården står ett par diligenser. Nästan alla hoteller i Spanien står i förbindelse med diligensstationer. Också heter nästan alltid något af hotellerna i en stad: *Parador de las Diligencias*. Man har numera diligenser åt nästan alla håll i Spanien. Jag säger *numera*: ty den första diligencelinien, den mellan Barcelona och Madrid, är ej 15 år gammal. — Detta är således ett framåtskridande och låter ganska civiliseradt. — Men, min Skapare, hvilka vagnar, dessa diligenser! Och hvilka vägar de släpas fram på sedan! Där kommer just en diligens insvängandes, dragen af 8 mulåsnor, två och två i bredd, i ett långt spann, med en ensam häst i tēten, på hvilken förridarn sitter. — På en låg kuskbock, med ryggen stödd mot kupéns framfönster, sitter kuskens och bredvid honom pådrifvarn (el Zagal), hvilken personlighet ni torde erinra er från mina förra beskrifningar. Diligensen, som är en af de mindre, har endast en kupé och ett bakre rum, i hvilket sednare man sitter på bänkar längs efter vagnen, såsom i en omnibus. De större diligenserna har deremellan äfven en *interieur*, inredd såsom en vanlig täckvagn, liksom i de franska diligenserna. Vagnen ser ut som vore den konstruerad af bara torr lera, så tumstjockt är hvarenda bit betäckt med ett lager af damm, och passagerarna, som just nu ses krypa ut, tycks vara ämnade till lefvande illustrationer af satsen: *»af jord äst du kommen»*. — De inre väggarna af diligensen har ingen stoppning, och jag brukade därför alltid på förra resan, när jag åkte om

nätterna i dessa plågoreskap, knyta alla mina halsdukar om hufvudet till likhet med en turban eller barnfallhatt, — och detta försigtighetsmått var ej utan sin nytta; ty snart vaknade jag ändå nästan alltid vid det att hufvudet slog dang, dang, dang mot träväggarna, under det att diligensen hoppade och for bland den s. k. vägens stenar och gropar!

Men jag lemnar diligensen och stiger uppför en skäligen sned trätrappa till första våningen. Inåt gården går, längs denna våning, ett öppet galleri eller en korridor, alldeles lik det såkallade loftet på våra gammalmodigare bondstugor. En ranglig dörr, som öppnas, antingen blott genom att lyfta på en klinka eller medelst en rostig nyckel af portnyckels storlek, heder och värdighet, om också icke namn, leder från denna korridor in till hvarje rum. Rummet har tegelstensgolf och hvitrappade väggar. Möblerna består af ett dammigt och bräckligt bord, en rottingsoffa, några dito stolar och en eller par sängar af tvetydig snygghet. Fönstret, som tillika är fönsterdörr, leder ut till en bred balkong med jernstaket. Ofvanför fönstret är fästad i muren en matta af halmbast. Denna faller sedan ned öfver balkongens gallerstaket, som håller densamma ut ifrån muren, hvarigenom solen utestängs, men drag och svalka deremot har tillträde från sidorna. — Denna inrättning, som är ursprungsmodellen för våra s. k. markiser, är särdeles ändamålsenlig och gör, att rummena verkligen här förefaller jembeförelsevis svala, när man kommer utifrån. — Från korridoren leder äfven dörrar in till en större och en mindre matsal. Den större nyttjas för *las mesas rotondas* (les tables d'hotes); den mindre för chokoladdrickning och ätning efter matsedel. Att salarna har tegelstensgolf och hvitrappade väggar, m. e. o. ser ut som stora förstugor, är klart efter den föregående beskrifningen på boningsrummen.

I den mindre salen intog vi hvarje morgon vår frukost, bestående af en liten kopp ytterst starkt och tjockt, med endast vatten kokadt chokolad. Man måste ha varit i Spanien för att veta, hur godt chokolad verkligen kan vara. Spaniorens äter vanligen om morgonen till chokoladet stekt fisk; men som den är stekt i olja, såsom allting annat här, så vågade vi oss ej på den, utan begärde vanligen ett par ägg, *huevos*, den stora resursen

för en främling i Spanien, och derefter: *algumas frutas* (några frukter), och då fick man en ofantlig tallrick, fylld med jättestora drufklasrar, herrliga gröna fikon samt några mörkhyade *melocotones*. Detta sednare ord måste öfversättas med: persikor; men både smak och utseende är dock helt annan än de vanliga persikornas. Melocotonens skal har färgen af en solbränd hy med mörk rodnad, som en spanskas kind, och fruktens kött är brandgult och fast, men ändå ytterst saftigt. Kanske ej i början, men säkert i längden, föredrar man denna frukt vida framför den vanliga arten persikor. Fikon äter man i Spanien endast till frukostdesert, aldrig vid middagen. Något utmärktare i sitt slag kan man ej tänka sig. Hvad drufvorna angår, så mätte vi en gång en drufklase, som man gaf oss. Den var 9 tum i längd och 3 kvarter i omkrets, och drufvorna stora som små valnötter. Det är värdt att resa till Spanien blott för att en gång i sitt lif ha ätit frukt; ty den, som ej varit där, vet ej hvad detta vill säga. Till och med Italien bleknar vid jembörelsen, både hvad frukternas smak, storlek och mängd af arter beträffar — och hvarje årstid har sin ordningsföljd af frukter, och hvarje ort sin art, hvari den öfverträffar!

I den stora salen var table d'hôte, *mesa rotonda*, kl. 10 förmiddagen och kl. 4 eftermiddagen. Den förra var en frukost med en mängd rätter lagad mat, i hvilken vi sällan tog del; den sednare var den egentliga middagen. Slutligen hade man stundom en tredje, *souper-table-d'hôte*. Rätterna och deras följd var densamma, med föga eller ingen olikhet, vid alla tre måltiderna.

Första dagen i hotellet hade mina följeslagare, efter en längre promenad i staden, fått en präktig aptit, och chokoladet och frukten på morgonen hade gifvit dem de bästa förhoppningar. När derföre middagsklockan ringde, gnuggade de sina händer af förnöjelse, och vi begaf oss in i *la Sala grande*. Visst föreföll stolarna något rangliga, och duken ej särdeles ren; men längs efter hela bordet stod på förhand ditsatta fat med staplar af drufvor och frukter af alla färger, och framför hvar kuvert en karafin med mörkrödt vin, så att, oaktadt servisens enkelhet, föreföll bordet, om icke rikare, åtminstone pittoreskare än

något af Europas vanliga hotellbord i trots af all deras prakt. — I parentes sagdt är det eget, att man i hela södern, ja, redan i Schweiz, ej tycks veta hvad en *mangel* är, utan *stryker* borddukar och servietter, hvarigenom för oss, vana vid vårt hårdt manglade snöhvita, nästan blanka bordlinne, så väl dukar som servietter, om än aldrig så rena, förefaller som om de vore be-gagnade. — Jag kände noggsamt från förra resan, hvad som vän-tade oss; men jag var nog elak att ej förbereda mina följesla-gare. Serveringen började. Den första rätten var ett slags bul-jong, som var serdeles vattmig och köttsvag, men desto mera full af fett, och genom densamma gick en stark misstanke om olja och hvitlök. Som dock brödet var hvitt och godt, ehuru något torrt, såsom i hela Spanien, så förtärde mina följeslagare några skedblad soppa med bröd till. Andra rätten var den klas-siska *Olla podrida* eller, såsom den nu kallas, *el puchero*, d. v. s. soppköttet och hvad öfrigt soppan hade varit kokt på, såsom åt-skilligt litet misstänkt fläsk, bitar af ett oxkött, så urkokt att det nästan kunde betraktas såsom ren fibrin eller trådämne; och slutligen en mängd ofantligt stora och mycket hårda ärter (*gar-banzos*) samt lök, kål och diverse grönt. Nu var detta visser-ligen ingenting särdeles läckert; men som matlusten ännu var alldeles orörd, så smakade detta fat ej illa, och humöret, som sjunkit något under försökerna att svälja soppan, steg åter upp i triumf ur soppköttet! För att än ytterligare stegra denna goda stämning, föreslog jag att fylla våra glas med vinet framför oss. Med minnena från min förra resa i Spanien: Sevillas *Xeres* och *Manzanilla*, Malagas *Malaga seco* och *dulce* och framför allt Ca-stiliens *Valdepeñas*, hvilket detta vårt bordvin till purpurfärg lik-nade, väntade sig min gom en sydländsk njutning; men äfven *mig* väntade en öfverraskning! Underligt nog! Vid första försöket ville jag ej tro det — — vid det andra var det dock oförnek-ligt, och vid det tredje satte jag glaset ifrån mig — — saken var afgjord, det var ej längre besynnerligt, hvarföre man i Bar-celona ej ser till några ordentliga apoteker, vingårdarna förser staden med öfverflöd af mixtur! — Nå, man kan väl lefva utan vin, för en gång, ehuru det förefaller litet tomt vid en middag i södern, där man småningom vänjer sig vid den föreställningen,

att vin och mat nästan ovilkorligen hör tillsammans! Men man kan ju dricka vatten! Jaså, vattnet tycks vara kokt, åtminstone solkokt, och är ännu bra varmt. »*Muchacho dé mi usted una botilla de agua fria*» (efter ordena: »Gosse, gif mig, Ers nåd, en flaska kallt vatten» — d. v. s. kyldt med snö); men det enda kalla jag fick var ett kallt svar: *no hay frio antes de la noche*. (Det finns ej något kallt — med snö kyldt — förr än om aftonen.) — Vi försökte då utvägen att requirera en butelj äldre och bättre vin än bordvinet. Detta var visserligen också bättre och hade ett visst tycke af ytterst torrt (*seco*) portvin; men den karakteristiska apoteksmaken trängde dock försätligt igenom.

Efter *Puchéron* följde småfisk, stekt i olja. Den fick derigenom en smak, hvilken hade ett visst tycke af den lukt, som uppstiger från maskineriet på ett ångfartyg.

Derefter följde ett slags kroketter; derefter små kotteletter; men aptiten afvisades alltjemt af maskin-oljesmaken, stundom än ytterligare kryddad af hvitlök. — Sedan kom en sallad, men den var tillagad, och om oljan är nog sagdt. — En annan rätt kringbjöds. Det var kokta höns. Rätten såg utmärkt aptitlig ut. Hönsena låg där så hvita, och när man skar dem, såg hvar skifva så mör och god ut. Såsen på fatet var vattenklar och såg oskyldig ut. — »Nej, det här går för långt, utbröt mitt sällskap, minsann smakar icke detta litet olja också. Hur har man fått dit den, då hönan ej är stekt, och oljan ej på något sätt syns. Förmodligen göder man här i Spanien sina höns med härsken olja.»

Den, som rest i Italien och erinrar sig där ha blifvit serverad med ganska ätbara rätter stekta i olja, skall måhända anse öfverdrifven denna min målning i härsken oljefärg; men saken är, att oljan, som man får i Spanien, har en helt annan smak än den italienska. Jag har hört olika förklaringsgrunder uppges, såsom att man i Spanien skulle låta oliven mogna för mycket innan man afplockar den till oljepressning, hvarigenom oljan, straxt från början, skulle få en härsken smak, o. s. v. Orsaken må dock vara hvilken som helst, resultatet är blott allt för märkbart. Italienskt kök vänjer man sig snart att tycka om, det spanska aldrig. Jag hörde en gång en person, som varit

bosatt i Spanien i tretton år, bekänna, att han ännu ej kunnat vänja sig vid oljesmaken. Med ett ord: den, som ej fått spansk olja omedelbart efter modersmjölken, vänjer sig svårigen någonsin dervid.

Slutligen kom den stora trösten vid så väl denna som alla andra middagar i Spanien, desserten. Jag har redan talt om Spaniens frukter och, i sanning, med en sådan fruktdessert kan dock ej totalintrycket af en middag bli alltför dåligt. Med bröd, drufvor och persikor mättade vi oss snart temligen väl, och detta går lättare i söderns värme, där man behöfver ytterst litet af stark föda.

Jag har för en gång velat utförligt beskrifva en spansk hotellmiddag, för att sedan ej mer tala om detta elände, som visserligen i början kan förefalla komiskt, till och med intressant genom den nationalfärg, det ger åt lefnadssättet, men som allt i längden blir allvarsamt kännbart och utgör en ganska stark materiel motvigt till nöjet af allt det sköna, romantiska och egendomliga, som en resa i Spanien erbjuder. Professor Törneros, i lifstiden, i Upsala sade en gång, som ni kanske minns, om ett litet barn, då det ville försöka att bita i guldlockan, som han visade detsamma: »Ja så, mitt barn, jag ser att själen sitter ännu i magen». Jag vill visst ej säga detsamma om fullväxt folk; men få torde de vara, som ej blir litet nedstämda, eller hvilkas goda stämning ej åtminstone något motverkas af *fortfarande* alltför usel kost. Man må visserligen skämmas efteråt vid tanken på, att en sådan obetydlighet stundom kunde verka förlamande på njutningen af t. ex. ett härligt landskap, eller ett rikt målningsgalleri, eller ett egendomligt och skönt arkitektoniskt parti; och likväl — sådant händer understundom! Åtminstone en del af själen, jag fruktar det, »sitter i magen»!

Jag kände Barcelona sedan gammalt; men för att skaffa mina reskamrater en allmän öfversigt af staden och trakten, förde jag dem kort efter ankomsten upp på katedralens torn. Tornet lyfter sig nämligen högt öfver all annan storhet i staden och erbjuder ett platt tak att stå på. Praktigt var också den öfverblick, man hade deruppe. Rundt omkring, under oss, staden med sina tusentals tak med deras *miradores* (utsigtstorn).

Söderut Medelhafvet. Vesterut, hotfullt öfverhängande staden, det branta berget Monjuich med sin fästningskrona. Åt öster stängs staden af ett på slätten beläget citadell. Förr utgick från detta en krans af bastioner rundtom staden; man nedrifver nu dessa, för att ge rum för stadens tillväxt. I en vidlyftig half-rund åt norr höjer sig sakta den rödbruna slätten, starkt öfversållad med oliv och andra nyttiga träd. Upp mot bergsfötterna ligger vackert »la Grazia» och andra smärre förstäder eller byar, och längst österut, där bergena går ned till och kröker utefter kusten af bugten, glimmar tre, fyra små städer vid hafstranden, lika rader af uppkastadt skum. Som en slutlänk i denna kedja af städer ligger längre bort, men skynd af bergena, den betydliga fabriksorten Mataró, dit Spaniens första jernväg leder. Då jag nämde ordet jernväg, bör omtalas, att Barcelona nu har jernvägsbegynnelse åt fyra håll, hvardera af $\frac{1}{2}$ å 1 timmas fartid.

Nedkomna från tornet, besåg vi sjelfva katedralen. Den är ofulländad utanpå; men det inre är rikt utarbetadt i den dystra spansk-götiska smaken. Den vidhängande klostergården, med orangeträd och springbrunnar, är ljuftig. En annan eftermiddag vandrade jag ensam kring i katedralens gångar och gårdar. Det var mot solnedgången, tiden för aftongudstjensten, Ave Maria, eller, som den i Spanien kallas: *la Oracion*. — Bäst jag vandrade om i kyrkan, började därför prester i full ornat komma in från alla håll genom kyrkans portar och bege sig in i afstängningen kring koret. Altaret och koret är nämligen i de spanska kyrkorna på annat sätt belägna än i andra länder. De är ej förlagda, såsom hos oss, i ändan af kyrkan, utan midt i densamma. Altaret är på tre sidor omgifvet af ett högt skrank, vanligen af rikt träsnideri. Det bildar sålunda en nedåt kyrkan öppen fyrkant eller hästsko. Midt emot denna och endast skild af en några alnar bred gång, är presternas plats, koret, hvilket på dylikt sätt är på tre sidor omstängdt och öppet endast åt altaret till. Båda tillsammans bildar sålunda en afstängd fyrkant i midten af kyrkan. Denna afstängning erinrade mig alltid om *cellan* i det hedniska templet; ty äfven här är afstängningen ett slags aldraheligaste, där *Clerus*, *Leviterna vistas*, och där *hjør-*

den har intet att göra. Folket, *laici*, grupperar sig hvar det kan och vill, utomkring i kyrkans gångar och kapeller. — Presterna satte sig i korstolarna efter rang och började läsa, messande i en egen vildt högtidlig korus, där tonen omvexlande steg och sjönk. Stundom, då mansrösterna tystnade ett ögonblick, föll korgossarna in med sina höga, klara stämmor, hvarefter de äldre rösterna åter höjdes i samma brusande enformiga messton. — Kyrkans dystra mörker, presterna i sina röda kåpor, sittande i sin gallerafstängning, de spridda bedjande, här och där liggande på knä på stengolfvet, allt gjorde ett inquisitionsaktigt intryck!

Gudstjensten i katolska länder, men i synnerhet i Spanien, har en hednisk karakter. Ej blott genom sina ceremonier och sin bilddyrkan; men hela arten är alldeles skild från den reformerta. Hos oss är gudstjensten för församlingens skull, för att församla, väcka, trösta och undervisa Kristi hjord, och af hela vår gudstjenst har endast psalmsången mera arten af ett omedelbart firande af Guds härlighet. I katolska länderna, Spanien framförallt, är predikan, undervisningen en bisak, något, som blott understundom förekommer, men deremot dagligen tvenne gånger, om någon eller ingen åhörare är i kyrkan — det är likgiltigt! — uppstämmer prestkören sitt latinska recitativ, svänger man rökelsekar, tänder man ljus på altaret; allt *in gloriam Dei*, utan att det omedelbart har med människorna, med församlingen, att göra. Om söndagarna är det samma förhållande; messor, rökelser, ljus och processioner med fanor etc. Sakramentet inviges än vid ett, än vid ett annat altare, och presten dricker af kaliken. Den, som då framträder till altaret, får, liksom af presterlig nåd, deltaga i offerfesten och erhåller oblatet.

En dag gjorde vi en utflygt till Mataró. Jernvägen går längs hafsstranden. Detta är ej den fruktbara sidan af Barcelonas dal; kusten är sandig och lyfter sig snart till torra vinbeväxta kullar. Man uppstöttar ej i Spanien vinrankan vid käppar, såsom i Tyskland. Det är här nästan oegentligt att tala om *vinrankan*, man borde säga *vinbusken*; ty den beskärs här på det sätt, att den kvarhålls i en låg buskform, fullkomligt liknande en klenare vinbärsbuske hos oss. Särskildt fattiga såg vingårdarna ut detta år; ty drufklasarna hade för det mesta blifvit